

8 במכת דם נאמר: 'כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר, ונהפכו לדם' (שמות, ה, יז).
במכת ערוב נאמר: 'החליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עלי עומד עליה, לבלתי היות שם ערב, למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ' (שם, ה, יח).
5 במכת ברד הוקדם: 'כי פגע האות אנני שלה את כל מגפתי אל לבך ובעבדך ובעמך, בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ' (שם, ט, יד).
וכאשר נתבונן בדברים נכיר בהם את יסודי האמונה שבית ישראל קיבל את ידיעתם מן האבות ועל-פיהם חי את חייו המיוחדים, העצמאיים. ואותם

גילה הקב"ה באותות ומופתים עם המכות שהביא על פרעה ועמו בארץ מצרים. לאמור: המכות לא היו רק עונשים, אלא בעיקר גילויים. המכות ענשו וגם לימדו. כל מערכת המכות היתה שורה של לימודים שלפרעה והמצרים היו באים להודיע להם מה שלא נודע להם עד כה, באשר היו המצרים שקועים בטומאת האלילות, ולכני ישראל היו מיועדים המכות, להמחיש את עיקרי אמונתם המקובלים אצלם עד כה מדור דור.

5 ידיעה ראשונה שהמכות באו לגלותה היא: 'כי אני ה' כלומר: עצם האמונה במציאות הש"ק. עצם המושג הסודי של אמונת ה', בלי כל עירוב של עירפילים אליליים. זהו עיקר העיקרים של האמונה כפי נוסחתו הברורה במקורות ההלכה המחשבה: 'יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא מציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמית המצא' (רמב"ם, יסודי התורה, פי"א ה"א). וכנגד מה שאומר פרעה בתחילה: 'לא ידעתי את ה' (שמות, ה, א), אחרי שזרק את השאלה שלא ביקש תשובה עליה: 'מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל' (שם), שלח הקב"ה לומר לפרעה עובר למכת דם: 'בזאת תדע כי אני ה' (ע"י רשב"ם שם).

16 וע"פ הדברים שעשר המכות הן יסוד האמונה י"ל עוד בתלוקתן לג' חלקים, ע"ד שבארנו שיש ג' מדרגות באמונה, אמונת המח אמונת הלב ואמונת האברים, אמונת המח היא שבשכלו הוא מבין ומשיג כי אין עוד מלבדו, ולמעלה מזה אמונת הלב שגם ברגשי הלב הוא מרגיש כי אין עוד מלבדו, ולמעלה מזה אמונת האברים שגם האברים מרגישים שהבורא ית"ש יודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם. ושלמות האמונה היא כאשר בתחתיים שניים ושלישיים יודע יהודי כי אין עוד מלבדו. והנה בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים, ולכך היו עשר המכות להחדיר האמונה בכל החלקים. והרי שלמען תדע כי אני ה' הוא ענין נצחי, שהעשר מכות הן יסוד האמונה בכל ג"ח האדם מח לב ואברים.

13 והנה בכל יקר מבאר ענין ג' פעמים הזכרת בזאת תדע למען תדע ובעבור תדע בראש דצ"ק עד"ש באח"כ, דקאי על ג' חלקי האמונה, במציאות הבורא ית', בהשגחה פרטית, ובכח השי"ת לשנות את כל הטבעיות, ג"ח אלו הם שורשי האמונה. וש"ק שהיא שורש האמונה יש בה ג"כ את כל ג"ח האמונה. בזאת תדע כי אני ה' היא המדרגה הקטנה ביותר של אמונה, האמונה במציאות הבורא ית', והוא לביל ש"ק. וביום ש"ק הוא למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ, האמונה בהשגחה פרטית. והמדרגה הגבוהה ביותר של אמונה היא בשל"ס, בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, האמונה שבכח הקב"ה לשנות את כל הטבעיות. והוא ענין אמירת ג"פ ויכולו לביל ש"ק, הן להחדיר האמונה בתחתיים שניים ושלישיים, והן כנגד ג"ח האמונה שיש בש"ק.

9 ידיעה שניה שהמכות באו לגלותה היא: 'כי אני ה' בקרב הארץ' (שם, ה, יז). כלומר: 'אף על פי ששכנתי בשמים, גזירתי מתקימות בתחתונים' (רש"י, שם). 'כי הוא שליט ומשגיח בקרב הארץ, לא כמי שיחשוב: עבים סתר לו ולא יראה' (רמב"ן שם). והביטוי 'בקרבו' הוא רב-משמעות: 'דרך משל, כמנהג המלכים לעמוד באמצע מלכותם, להיות קרוב אל הקצוות. כאשר ברא ה' לב האדם שהוא מלך-על הגוף באמצע, ורוח האדם באמצע הגוף. ככתוב (זכריה, יב, א): 'יוצא רוח אדם בקרב' (אבה"ע שם). זהו העיקר הגדול של האמונה כפי נוסחתו הברורה במקורות: 'המצוי הזה הוא אלהי העולם אדון כל הארץ. והוא המנהיג הגלגל בכת שאין לו קץ ותכלית' (רמב"ם, שם, ה"ה).

10 ידיעה שלישית שהמכות באו לגלותה היא: 'כי אין כמוני בכל הארץ' (שמות, ה, יז). כלומר: האמונה ביחוד השם יתברך וקבלת מלכות שמים. יזה עיקר אמונת כל בני העולם, והוא העמוד הזקן שלב כל בן דעת סמוך עלי' (תינוך, תי"ז). וכך נוסחתו במקורות: 'להאמין כי השם יתברך הוא פועל כל המציאות אדון הכל אחד, בלי שום שיתוף. שנאמר: 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד — ה' שהוא אלהינו אחד הוא — על מנת לייחד שמו כדי לקבל עליו מלכות שמים' (שם).

10 המכות לימדו. קודם-כל לימדו כי יש בורא ומנהיג עלינו לעולם, והוא אשר טבע חוקי שמים וארץ וכל צבאם, והם תלויים ברצון ה' לקיימם או לשנותם. אין שום מקריות בעולם, ואין שום טבע בעל קיום עצמאי. וכשם שהקב"ה הוא בורא העולם ומנהיגו, כך הוא בורא האדם, יחידיו ולאומיו, ומנהיג אותם. ומשיגית עליהם, ועל מעשיהם, ונותן שכר לעושי רצונו ועונש לעוברי רצונו. הוא אבינו והוא מלכנו.

10 (כד) מתלקחת בתוך הברד, נס בתוך נס, האש והברד מעורבים. והברד מים הוא⁷⁴, ולעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם.

12 [ע"י] מתלקחת, רבנו אמרי מיתה ומתקאה בשביל לעשות רצון בוראה. משל למה"ד לבי לגיונות קשין שהיו נלחמין זה עם זה, לימים הגיע זמן מלחמתו של מלך ועשה המלך שלום ביניהן ועשו שליחות המלך ביחד, כך אש וברד צהובין זה לזה, כיון שהגיע זמן מלחמתה של מצרים עשה הקב"ה שלום ביניהם והכו במצרים, הוי ויהי ברד ואש מתלקחת. (שמו"ר כ"י פי"ב—ו)

13 ולכך השבת מביאה גאולה לעולם, כי ענין הגאולה הוא ע"י בהירות האמונה בכל ג' חלקיה. וכמו שאמר עשר המכות היה דרגת וידעו מצרים כי אני ה' בנטותי את ידי וגו', כמ"כ יכול יהודי להגיע לזה בכח הש"ק, כדכ' לדעת כי אני מקדישכם, שע"י אור השבת יכול יהודי להגיע לשלימות האמונה שידעו מצרים כי אני ה', ולדעת כי אני ה' מקדישכם.

15 ענין עשר המכות הוא להורות שאם רוצים להכניע את קליפת מצרים צריך שכל חלקי הגוף תחתיים שניים ושלישיים יהיו נכנעים לה, ויהו עם זאת צריך שתקבע האמונה בידעה ברורה כי הקב"ה שולט על כל הענינים שלמטה מהשטת ועל פני השטת ושלמעלה מהשטת, שכל זה בכלל למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ.

16 יגואי. עס הנכס: רצון קוני. כל זמנלס הנכסס אל ה"ס צורית המלך: ספק עושה. שמה לא יתנו לך נסדיון: דבמצוה עסיק. דכמיז (שמש יז) ושמרתס חת המנוס דמחמתל טמינס והרקסס צעיל סימור לשס מלס: דלוחה בהדידיו. נמחבר עמס מלך: שיישא. קומר ערבי: כך עושי. נממיס: לבני לויה. לצני סכוסס סמניסו והולך: *בזמן 3*